

کارشناس فرهنگی معتقد به دسترسی آزاد به اطلاعات می‌گویند، باید پذیرفت که در آینده‌ای نه چندان دور وضعیت شبکه‌های اجتماعی و اینترنت مانند سر نوشت ویدئو و ماهواره خواهد بود، پس بهتر است به جای مقابله، به مطالعات دقیق‌تر روی زیرساخت‌ها و اثرات نهان و آشکار شبکه‌های اجتماعی بر ساخت قدرت و سیاست در جامعه توجه کنیم

بارقه‌های امید وقتی فروزان تر شد که کاربران دیدند چند نفر از مسئولان دولت یازدهم در این شبکه اجتماعی حضور دارند. حالا دیگر کمتر کسی است که نداند «محمدجواد ظریف» وزیر امور خارجه کشورمان صفحه‌ای در فیس بوک دارد یا حدود ۸۵۰ هزار تعقیب کننده. هستند وزرا و معاونان آنها که در فیس بوک صفحه دارند و مثل بقیه کاربران به وسیله «وی پی ان» ها به صفحات شخصی خود ورود می‌کنند و این شبکه اجتماعی را در صورت کاربرد درست آن، صرفاً یک شبکه اجتماعی می‌دانند، نه بیشتر.

علی جنتی وزیر فرهنگ و ارشاد گفته است: بیش از سه سال است که عضو فیس بوک است و فعالیت در این شبکه اجتماعی را جزو مصادیق مجرمانه نمی‌داند. به گفته او بسیاری از ارتباطات در فیس بوک سالم و درست است. همچنین حساب کلیک توپیتر نیز به طور ضمنی از زاویه مثبت نگاه رئیس جمهوری برای رفع فیلتر توپیتر خبر داده بود. روحانی در پاسخ به سؤال رئیس توپیتر درباره دسترسی آزادانه ایرانیان به توپیتر نوشته بود: «تلاش می‌کنم تا مردم کشورم بتوانند به راحتی به تمام اطلاعات جهان دسترسی داشته باشند، چون این حق آنها است.» سرهنگ کاظمی، معاون مبارزه با جرایم پلیس فتا، هم گفته است: «صرف عضویت و فعال بودن افراد در شبکه‌های اجتماعی مثل فیس بوک یا توپیتر برای کاربران جرمی به همراه ندارد. چه بسا در آینده به دلیل بالا رفتن فرهنگ جامعه در استفاده از این شبکه‌ها شرایط به گونه‌ای مهیا شود که مسئولان نیاز بدانند این سایت‌ها از فیلتر خارج شوند.»

حتی اواخر شهریور امسال برای مدت کوتاهی دسترسی آزادانه به فیس بوک و توپیتر برای ایرانیان فراهم شد. این امر به خوش بینی‌ها درباره احتمال رفع فیلترینگ این شبکه‌ها دامن زد، اما گفته شد که رفع فیلتر موقتی ناشی از نقص فنی بوده است. هر چند حضور برخی مسئولان رده بالا در فیس بوک و توپیتر چه در داخل و چه در خارج واکنش‌هایی را در پی داشته است؛ از جمله این که یک نهاد صهیونیستی بار سال نامه‌ای تهدیدآمیز به «مارک زوکربرگ»، بنیانگذار فیس بوک، تأکید کرده بود که «اگر ایرانیان رده بالا از این سایت اخراج نشوند، فیس بوک را از طریق نهادهای قانونی تحت تعقیب قرار خواهد داد» [۱] از سویی برخی نمایندگان مجلس این حضور را دور زدن قانون عنوان کرده‌اند. اما تمام نشانه‌ها و اظهار نظرهای اخیر مسئولان به جامعه بزرگ ایرانیان فیس بوک می‌گوید خبری در راه است و آن خبر هر چه هست برای آینده فیس بوک و کاربرانش خوب است.

«زوکربرگ جوان» تولد مولودت مبارک

دسترس کاربران خارج و اینترنت دانشگاه قطع شد. حالا این دانشجویان معترض بودند که از فردا پاشنه دفتر فناوری و انفورماتیک هاروارد را از جاکندند. آنها از مسئولان دانشگاه سایتی، مشابه آنچه مارک راه اندازی کرده بود می‌خواستند تا بتوانند عکس‌ها، اطلاعات، فیلم‌ها و جزئیات بیشتری از خودشان را به اشتراک بگذارند.

باز این مارک بود که قبل از این که مسئولان دانشگاه به خود بیایند دست به کار شد و سائیتی را طراحی کرد که به مراتب از آنچه مسئولان دانشگاه طراحی کرده بودند بهتر بود. ایده این سایت را از دایرکتوری دانشجویان که آکادمی فیلیپز اکستر «که در نوجوانی به آن می‌رفت» ایجاد کرده بود الهام گرفت. این دایرکتوری در واقع یک شبکه اجتماعی کوچک بین دانشجویان بود که می‌توانستند مشخصاتشان را در آن به اشتراک بگذارند. سرانجام ۴ فوریه ۲۰۰۴ مارک زوکربرگ به رؤیای دانشجویان هاروارد برای ارتباط‌های گروهی و مجازی پایان داد و وبسایت thefacebook را به آنها معرفی کرد. از این پس دانشجویان می‌توانستند بدون محدودیت‌های زمانی و مکانی باهم در ارتباط باشند و از این بابت خوشحال بودند اما نابغه جوان در فکر ارتباط جهانیان باهم بودند نه فقط ارتباط دانشجویان هاروارد با یکدیگر! پس از آن مارک تصمیم گرفت امکان استفاده از این وبسایت را در مدارس و دانشگاه‌های دیگر چون استنفورد، دارمونت، کلمبیا، دانشگاه نیویورک، کورنل، براون و ییل هم فراهم سازد. مدتی بعد تحصیل در هاروارد را رها کرد و به همراه چند نفر از دوستانش به نام‌های داستین مسکوویتز، ادواردو ساورین و کریس هیوز که به نوعی همکارانش در تهیه نسخه ابتدایی فیس بوک به حساب می‌آمدند به پالو آلتو در کالیفرنیا رفت. در آنجا خانه کوچکی اجاره و شرکت فیس بوک را تأسیس کردند. مؤسسين جوان فیس بوک از این خانه به عنوان دفتر کار خود استفاده می‌کردند. رفته رفته کار فیس بوک بالا گرفت و شرکت‌های زیادی برای خرید آن ابراز تمایل می‌کردند. اما زوکربرگ هیچکدام از این پیشنهادات را نپذیرفت. خود وی در این باره گفته بود: «... این کار را به خاطر پول انجام ندادیم. برای من و همکارانم مهم‌ترین موضوع این بود که توانسته بودیم یک جریان آزاد اطلاعات را برای افراد ایجاد کنیم. مالکیت غول‌های تجاری بر شرکت‌های رسانه‌ای برای من ایده جذابی نبود.»

اتفاق کوچکی در دانشگاه هاروارد پذیرای دانشجویی است که بقیه او را با عناوینی چون نابغه برنامه نویسی، اعجوبه یا چنین القابی می‌شناسند. در رشته روانشناسی و علوم رایانه تحصیل می‌کند. کمی پس از ورود به دانشگاه برنامه‌ای با عنوان «Coursematch» طراحی کرد که شبیه برنامه‌های انتخاب واحد بود. دانشجویان به کمک این برنامه می‌توانستند کلاس‌های خود را با توجه به انتخاب دیگر دوستان و همکلاسی‌هایشان انتخاب کنند و گروه‌های مطالعاتی مختلفی را شکل دهند. همه چیز از یک شیطنت دانشجویی شروع شد؛ وقتی که او و دوستانش می‌خواستند به رغم قوانین خوابگاه شب‌ها را کنار هم باشند و به تفریح بگذرانند. در حالی که امکان حضور فیزیکی وجود نداشت نگاه‌ها به مارک و نبوغش بود تا با مهارت خاص خودش دنیای دوست داشتنی‌اش را به شب نشینی‌های دانشجویی پیوند دهد. قبلاً هم این کار را کرده بود و از توانایی‌اش برای پیوند دنیای مورد علاقه‌اش به کارهایی که به ظاهر هیچ ربطی به هم نداشت بهره برده بود. دوستانش نقاشی می‌کشیدند و او از نقاشی‌ها بازی‌های رایانه‌ای می‌ساخت. مارک در پی خلق کاری نو بود تا اوقات فراغت دانشجویان به خوبی سپری شود و در این مسیر روح تشنه خودش هم در برنامه نویسی سیراب شود.

ابتدا خطوط برنامه سایت «facemash» را نوشت. این برنامه به دانشجویان اجازه می‌داد از میان عکس‌های افراد مختلف خوش قیافه‌ترین فرد را انتخاب کنند. ایده سایت از دفترچه راهنمای خوابگاه‌ها به نام «facebook» در ذهنش جرقه زده بود. همه دانشجویان حاضر در خوابگاه هاروارد اسامی و عکسشان در این دفترچه موجود بود. مارک برنامه‌ای نوشت که هر هفته به صورت تصادفی دو نفر از دانشجویان انتخاب می‌شدند و تصویرشان به نظرسنجی دیگر دانشجویان گذاشته می‌شد و در نهایت جذابترین فرد انتخاب و به عنوان چهره هفته معرفی می‌شد. کم‌کم آوازه facemash در کل هاروارد پیچید و به یکی از تفریحات آخر هفته دانشجویان تبدیل شد. همه از نظرسنجی حرف می‌زدند و منتظر آخر هفته بودند تا ببینند اینبار چه کسی چهره می‌شود. اما در یکی از همین آخر هفته‌ها حجم بالای استقبال دانشجویان تمام ترافیک داده خطوط اینترنتی هاروارد را اشغال کرد تا سرور مرکزی از کار افتاد نه تنها facemash که تمام سایت‌ها از